

НЕ РАДЗІСЯ КРАСНЫ, А РАДЗІСЯ ШЧАСНЫ

Свет, здаецца, і праўда з глузду з'язджае: размываюцца маральныя каштоўнасці, жанчыны робяць аперацыі і становяцца мужчынамі, мужчыны — якраз наадварот, смятам адкрываюцца краны «Яно»... У сувязі з чым адзін успаміні:

Мне васьмянаццаць, я ў водпуску, дома.

Хатка ў нас невялікая, але вельмі гасцінная, бо Жэня (гаспадыня, мая сястра) — пляха і жартаўніца, а ўжо прыдумшчыца... З ёй усе вечары цікавыя!

Вось і ў той...

Нас у хаце пяцёра: сама Жэня, я, Жэніна сяброўка Маня, маладзенькая настаўніца Тома (Тамара Сяргееўна) і сусед Воўка. Яму трынаццаць і ён пакуль брыдкае качаня: белабрысы, васпаваты, нос аблуплены...

Жанчыны трохі паспявалі, Вова паслухаў, я дачытала і згарнула кнігу — болей заняцца нечым?

— А давайце Вову дзяўчынкай прыбяром, — кажа раптам Жэня. — А ты, Люба (гэта ўжо мне), хлопцам пабудзеш... Сходзіце да Ліды, папросіце, каб нанач пусціла.

Тады гэта звычайнай справай было, бо з Оршы цягнік прыходзіў у восем вечара. Людзі, каму трэба было, выходзілі, а далей кожны вырашаў: альбо да Шаеўкі, Сарочына і Слабут ісці па цемры ды па цаліку (дарогі не было), альбо стукацца да некага ў дзверы — прасіцца нанач.

Ідэя аказацца ў ролі такіх вась прасьбітаў-падаражнікаў нам з Вовам вельмі спадабалася! А далей...

Тома збегала на кватэру — прынесла аловак для броваў, туш і памаду.

Воўка здзівіў: хлопчык ён досыць непаседлівы, а тут — як прырос да табурэтка: сядзіць і нават не пакутуе — зносіць усе працэдур.

Тым часам на яго бялёсым твары з'яўляюцца цёмныя бровы і доўгія вейкі, яркія вусны. Потым — на яго плячах — Томина паліто, зверху — чырвоная шапачка, шалік і рукавічкі, знізу — нават жаночыя боцікі! Дзяўчына — якіх пашукаць!

Са мной валтузіні было менш: вусы наклеілі, бровы падвялі, вопратка падышла братава.

Далей Жэня стала расказваць, як нам трэба трымацца: дзе стаць, што сказаць.

А яшчэ навучыла: як толькі Ліда пачне рыхтаваць пасцель (для пары!), Воўка павінен раскашляцца. Гаспадыня забаіцца якой заразы і таму нас адразу справадзіць...

Усё пайшло (і прайшло!), як па нотах! Апроч цёткі Ліды мы яшчэ і да Вольгі зайшліся. Яна таксама нас не пазнала, а як толькі Вова закашляў — вывела са сваёй хаты і паказала ў бок... нашай: ідзіце, маўляў, да Жэні, там усіх прымаюць — ніякай заразы не баяцца.

Ну мы і прыйшлі. З рогатам, з парога расказалі, як што было, усе разам пасмяяліся. Я распранулася, а Вова — бачым — нават і не думае! Раз-пораз глядзіцца ў люстэрка, любуецца, ды што там — ледзьве

не плача: не буду, маўляў, хлапчуком... Дзяўчынкай лепей. Вунь які прыгожы...

Ледзь угаварылі мальца, што гэта быў жарт, што ў дзявочым абліччы яго засмяюць, што з ім ніхто сябраваць не будзе.

...Ведаю, што пасля школы Вова служыў у войску, працаваў шафёрам, дом пабудаваў, дзяцей пагадаваў.

Як бы цяпер склаўся лёс яго, шчыра кажучы, не ведаю.

Любоў Чыгрынава,
г. Мінск.

Я НЕ Я І ХАТА НЕ МАЯ

Нядаўна ў нашым райцэнтры адбыўся канцэрт — выступаў досыць вядомы беларускі спявак (прозвішча называць не буду). Але ж скажу, што вырашыў з'ездзіць, паслухаць, тым больш што дзень выдаўся цяжкаваты, хацелася трохі развясціцца, адпачыць.

Да райцэнтра даехалі (па дарозе падабраў знаёмых) без прыгоду, а вось там ужо яны пачаліся, прычым не вельмі прыемныя. Ну, па-першае, мне дастаўся білет на першы рад. І месца — якраз насупраць калонак... Змалку не пераношу моцных гукаў, але ж паспадыяўся, што нека пратрымаюся — не стаў мяняцца і вельмі пашкадаваў, бо, як толькі пачаўся канцэрт, мне здалося, што спявак «страляе» па мне вачыма. З чаго б гэта? Хацеў падумаць, што я памыліўся, што ён пазірае на маю суседку — і сапраўды вельмі прыгожую маладзіцу...

Але ж не: прагучала першая песня, другая, і я ўжо канчаткова ўпэўніўся, што памылкі няма: спявак глядзіць на мяне. Нават, больш за тое, раптам заяўляе: «Я вельмі рады, што на гэты канцэрт завітаў вядомы беларускі артыст Уладзімір Ухцінскі!», пасля чаго спускаецца ў залу, падыходзіць да нашага рада, спыняецца — запрашае мяне падняцца на сцэну.

Я, што называецца, выпадаю ў асадак: крычу, што ён памыліўся, што ніякі я не артыст, не Ухцінскі, што мае прозвішча...

З-за моцнага гуку я не чую сябе, ён, падобна, не чуе мяне. Адзін падымаецца на сцэну, працягвае выступленне і потым, нягледзячы на ўсе мае пратэсты, ледзь не праз песню «аказвае знакі ўвагі Ухцінскаму».

...Пасля канцэрта не памятаю, як я выйшаў з залы, як даехаў дадому.

Вечарам знайшоў яго старонку ў сацыяльных сетках і спакойна ўсё патлумачыў.

Адказу, праўда, яшчэ не атрымаў. Таму дапускаю, што з яго боку гэта быў проста жарт. Для публікі, магчыма, і ўдалы?

Ігар Солтан,
г. п. Івянец.

У КОЖНАГА КАВАЛЕРА СВАЕ МАНЕРЫ

...Не ведаю, як было ў іншых вёсках, а ў нашай пастухоў паважалі. Здаецца, заўсёды і, здаецца, усіх? Асобных нават запомнілі.

Па найме, напрыклад, досыць доўга працаваў Стасік. Адкуль ён быў родам, хто яго бацькі, людзей неяк мала цікавіла. Ім галоўнае, каб статак быў дагледжаны...

Якраз за гэта вяскоўцы маглі не хвалявацца: пад Стасеву дуду кароўкі гуртам (нават збродлівых чамусьці не было!) пасвіліся на ўзлесках ды няўдобицах. А што да нейкіх іншых работ гэты чалавек няздатны (сам прызнаваўся, што не з тога месца рукі растуць), дык такой бяды.

Зрэшты, зараз трохі пра іншае.

Неяк на адпачынку мужчыны сталі ў яго дапытвацца, чаму так позна жаніўся. «Дык я ж другі раз», — прызнаўся раптам пастух і потым пачаў расказваць, як па маладосці пасвіў кароў у вёсцы Масюкі, як там прысваталі яму досыць спраўную маладзіцу (праўда, нашмат старэйшую), як згадзілася яна выйсці за Стася замуж.

Далей — амаль даслоўна:

— Пасля гэтага сватання днём, самай гарачынёй, прыгнаў я з поля кароў, хацеў крыху сам адпачыць — залез на вышкі, на сена. Толькі лёг там ды ногі выпрастаў, — чую, услед за мной тая маладзіца па лесках лезе, падае побач... А што мне з ёю рабіць сярод белага дня? Ляжу, не варушуся, гляджу на кроквы, на латы... Пытаюся, ці бачыла яна, дзе вераб'і сабе гнёзды звілі? Не, кажа, не бачыла. Дык пайшлі пакажу.

Бяру яе за руку, падымаю, а яна не ўстае...

Што было рабіць — я адзін схадыў, паглядзеў. Заадно згледзеў дзірку ў фронтоне. Высунуў нос. Да зямлі, бачу, блізка, метры са два ці тры. Ну я і скочыў... А дзеўка запсіхавала: сказала, што ёй такі муж без патрэбы.

Не дык не — я не вельмі перажываў: мяне ў хуткім часе да іншай прысваталі. Ажаніўся, нарадзілася першае дзіця, за ім — адразу другое... Цешча з ранку да вечара пілуе: крычыць, што мне б толькі дзяцей стругаць ды каровам хвасты круціць — больш, маўляў, нічога не ўмею і ўмець не хачу, што без мяне ім лепей будзе... Нават у сто разоў.

Ну калі ў сто, дык я сабраўся і ходу.

Ужо ў вашай вёсцы адзін доўга жыў... Нікага інтарэсу! Павезлі сватаць яшчэ раз, да Рыпіны. Хатка, бачу, у яе маленькая, цёмная. І гаспадыня на выгляд амаль такая ж — невялікая, цёмнавалосая, праўда, увесь час з усмешкай...

Угаварылі яе сваты — згадзілася ўзяць мяне ў прымы! А калі так, дык чаго цягнуць? Я ў яе адразу і застаўся.

Пасля вярчэры пасядзелі з ёй, паразмаўлялі, пайшлі за фіранку спаць... Мне ж гэта не ў навіны ўжо, не першы раз жанаты, гнёзды лічыць не пайду... Але ж як ні палажу сваю жоначку, яна, адчуваю, сядзіць. Што ж тут за ліха, думаю? Раніцай святло ўключыў, прыгледзеўся, — аказалася, што яна гарбаценькая.

Нехта іншы, можа, носам закруціў бы, а я — не: вырашыў, што ў кожнага чалавека ёсць нейкі горб ці горбік, што не варта з-за яго крыўдзіць маладзіцу, падводзіць сватоў. Застаўся жыць. Праз год у нас сыноч нарадзіўся. Жонка аказалася вясёлай, памяркоўнай, працавітай. Трохі грошай я зарабляў і зарабляю, трохі яна. Жывём.

...Пазней, пасля васьмі гэтага пастуха, былі ў нас іншыя — ужо з электразагароджамі, з кібіткамі. Але яны чамусьці нічым такім не запомніліся.

В. Д. Кабачэўскі,
г. Орша.

Рубрыку вядзе
Валянціна ДОЎНАР.

Усмешкі са старога фота,

або Найлепшыя настаўніцы жыцця

РАНИЦАЙ на вайбер зусім нечакана прыйшло прывітанне са шчаслівага (бо маладога) мінулага. Аднавясковец, які яго даслаў, спедам пазваніў: «Вось аблічбавалі стары архіў. Думаю, у цябе гэтага фота няма. Вырашыў паслаць. Я аж праспяўся, гледзячы...» З каляровай картчкі, зробленай гадоў дваццаць таму, а мо і больш, пазіралі і ўсміхаліся, прыжмурываючы вочы ад яркага сонца, яшчэ жывыя мама і нашы старэйшыя суседкі бабуля Жэня і цётка Лёня. Прыбраныя — пэўна, было нейкае свята: бабулі ў хустках «з люраксам», мама — у сукенцы з карункавым каўнерыкам. Прыселі, як заўсёды любілі, на лаўцы каля Марэцкай хаты, а тут і фатограф намалюваўся. Падабраліся, усміхнуліся, мая Васільеўна яшчэ і кацяня на рукі ўзяць паспела. Харошае фота — цёплае, жывое, і ты нібыта побач з імі прысеў і адчуваеш цёплыя промні на твары і водар мамай любімай парфумы. А яшчэ тое, што людзі завуць светлым сумам, калі нічога ўжо не вернеш, але шчасце, што вось такія моманты ў тваім жыцці былі і яны з табой назаўсёды...

БАБУЛІ, нашы вясковыя бабулі, чые лёсы, які ў ўсё ў вёсцы, — на далоні, — найлепшыя настаўніцы жыцця, якія навучылі самаму галоўнаму — ніколі не здавацца, ніколі не плакаць, нікому не скардзіцца. Не заглядаць з гора ў бутэлку, захаваць прыстойнасць і чалавечую годнасць. Не наракаць на лёс — «жывы ж у магілу не палезеш, жыць нека трэба...» Як часта нам, сучасным, спешчаным усімі выгодамі, якія бачаць несусветныя праблемы нават там, дзе іх няма (і нярэдка ўсё заканчваецца візітам да ўрача і жменямі антыдэпрэсантаў), не хапае васьмі гэтага простага разумення...

НА фота (не адразу заўважыла) трохі наводдаль ад лаўкі стаіць, прыхілены да плота, сіні кіек цёткі Лёні. Не прасты кіек, хутчэй падобны на мыліцу, з такой штукай, што і локаць трымае. Яго гаспадыня, худзенькая, маленькая, сядзіць усміхаецца. І хто здагадаецца, што за год да гэтага яна, якой было ўжо за семдзесят, зламала шыйку сцягна. Для многіх немаладых жанчын гэта, можна сказаць, прысуд: да канца жыцця быць прыкаванай да інваліднага крэсла ці ў лепшым выпадку з цяжкасцю перамяшчацца па кватэры. Але гэта было не пра яе. Пасля аперацыі яна вельмі хутка ўстала і пачала хадзіць. Матывацыя была адна: не хацела заставацца ў горадзе ў дачкі, хацела вярнуцца ў сваю хату. І вярнулася, і жыла ў ёй адна, нават гаспадарку яшчэ нейкую трымала. Са сваім сінім кійком не толькі хадзіла, нават зухавата бегала па вясковай вуліцы, напрыклад, калі трэба было «злавіць» камбайн, каб абмалаціць жыта.

ЦЁТКА Лёня была замужам двойчы. Яе першага мужа забілі ў вясковай бойцы. Яна засталася зусім маладой удавой з маленькім сынам на руках. Праз некалькі гадоў выйшла замуж ізноў, нарадзіла яшчэ пяцёх дзяцей. Яе Стась быў хоць і не прыгажун, але руплівы гаспадар, амаль непітушчы, таму жылі нядрэнна, у неблагім дастатку. Старэйшы сын, каторы без бацькі, увогуле на дыпламата аж у Маскве вывучыўся (скончыўшы нашу звычайную вясковую школу). Працаваў яшчэ за Саюзам у розных замежных місіях, дый дзесьці ў Еўропе і застаўся. Іншыя хлопцы вучыліся не вельмі, але ж былі працавітыя. Трое дзяўчат — прыгажуні як на падбор. Асабліва Галіна: ішла — усе мужчыны ёй услед глядзелі. Ёй не пашанцавала, у дзяцінстве перахварэла на менінгіт, з псіхікай былі трохі праблемы. Але ж жыла самастойна, працавала дзесьці на фабрыцы. Танюша, малодшая, агульная любіміца, вучылася добра і абяцала стаць прыгажуняй не меншай, чым сястра. Але ў пяцнаццаць гадоў яе пахавалі на нашых могілках. Цяжкая хвароба нырак — і дзяўчынка не стала за некалькі месяцаў. Бацькі пацарнелі ад гора. Але ж перажылі. У старэйшай дачкі нарадзіліся свае дзеці, было каму аддаваць сваю нерасстрачаную любоў... Яны дажылі да пенсіі і адгарадзілі ўжо сабе месца на могілках каля малодшай дачкі. Ды толькі першай на тое месца паклалі Галіну. Хтосьці замест ліманату ўліў ёй у бутэлку воцатную кіслату, а Галя выпіла. Казалі, што гэта так адпомсціла ёй адна з жанчын, муж якой спакусіўся на Галіну прыгажосць...

Муж цёткі Лёні перажыў дачку ненадоўга. Выкапаў бульбу, а назаўтра проста не прачнуўся. Яна засталася жыць адна ў вялікай вясковай хаце. Хлопцы і яшчэ адна дачка, канешне, наведвалі, дапамагалі. Нейкі час нават карову яшчэ трымала. А пасля паслізнула і зламала нагу. Казалі ў вёсцы: «Ну ўсё, Лёнька ўжо не ўстане». А яна — устала і некаторых з тых прадказальнікаў перажыла. Хаця лёс так і не даў ёй калі не спакойнай, дык заспакоенай старасці. Любімы старэйшы ўнук, які кожныя канікулы праводзіў у яе хаце, загінуў страшнай смерцю. Ён працаваў дальнабойшчыкам, і аднойчы ў кабіне ўзарваўся невялікі газавы балон, на якім яны з напарнікам гатавалі ежу... Яна і гэта гора вытрымала, пра жыла яшчэ некалькі гадоў, памерла, калі ёй было амаль восемдзесят...

БАБУЛЯ Жэня пра жыла на гэтым свеце дзевяноста васьмі гадоў. З іх больш за палову — зусім адна. У яе была сям'я — муж, сын. Але сын загінуў у дзевяцігадовым узросце, саўгасны бычок разбіў яму капітамі мачавы пузыр. Калі б сёння, напэўна б, выратавалі дзіця, а тады, лічы, адразу пасля вайны, — якая была медыцына? Муж таксама доўга не затрымаўся на гэтым свеце. Так і праківалася свае доўгія гады адна, можа, раз на два гады прыязджаў праведваць пляменнік. Для мяне яна стала сімвалам зацятай жаночай адзіноты: бабуля аднаручнай пілкай пілуе дровы на зіму. Яна працавала ўсё жыццё ў калгасе за «палачкай», і пенсія ў яе была зусім невялікая. Так што наняць якога выпівоху, каб папілаваў тыя дровы, яна не магла. І хата яе была не абшалаваная, а ў сенцах была земляная падлога. Адзіная істота, з якой яна дзядзілася сваім болям і сваім цяплом, была кошачка. Яна так і звала яе — Кошачка. І жывёлка аддана хадзіла за ёй следам паўсюль. Калі нарэшце ўдалося бабулю Жэню ўладкаваць у інтэрнат для састарэлых (а было ёй ужо добра за дзевяноста), яна адмаўлялася ехаць, пакуль не пераканалася, што яе Кошачку забяруць іншыя людзі...

...ЯНЫ глядзяць на мяне з каляровага фота на маніторы камп'ютара і ўсміхаюцца. Здаецца, крыху з'едліва, нібы пытаюцца: «У цябе праблемы? І гэта ты лічыш праблемамі?» «Не», — адказваю ім (ці самай сабе?) услых. І ўсміхаюся. Вясна на вуліцы, — толькі цяпер заўважыла...

Алена ЛЯЎКОВІЧ.

